

Между Дарфур и Червен бряг

Президентът на Судан беше обвинен в геноцид въпреки международната организация

В понеделник Международният наказателен съд повдигна обвинение в геноцид към президента на Судан Омар Хасан Ал Башир. Прокурорът твърди, че той е отговорен за унищожението на различни етнически групи от провинцията Дарфур. Това е третият държавен глава в света, обвинен в извършване на геноцид, и вторият, който ще отговаря по това обвинение пред международен съд. Решението на прокурора беше критикувано от представители на ООН. Там смятат, че обвинението в геноцид ще попречи на мирния процес в Судан. От 2003 г. до днес в провинцията Дарфур бяха убити около 300 000 души, а 2 500 000 бяха депортирани.

Татяна ВАКСБЕРГ

Има един сигурен начин да водим злополучна политика. Той е в това да не правим нищо пред лицето на бедствието и да обвиняваме всеки друг, който поне се опита. През миналата седмица ООН отново покри този стандарт. Прояви съпротива не срещу диктатора в Судан, а срещу прокурора на Международния наказателен съд, който му повдигна обвинение в геноцид. Този случай е поне третият известен. ООН беше против повдигането на обвинения срещу Милошевич, а после и срещу Джоузеф Кони – лидера на терористична групировка в Уганда, отговорна за смъртта на хиляди. И в двата случая съпротивата идваше от оптимистичната увереност, че виновниците за кървавите конфликти сами ще ги спрат, но само ако не бъдат ядосвани. ООН твърдеше, че един обвинителен акт би попречил на мирния процес. Резултатът беше още повече жертви, нескончаемо разиграване на световната дипломация, усещането за безнаказаност у извършителите и абсурдното послание, че политиката и правосъдието трябва да бъдат обвързани в едно. Сега идва третият случай, но в други условия – обвинителният акт срещу президента на Судан беше внесен въпреки силния задкулисен натиск, идващ от средите на ООН. Това стана на петата година от геноцида в провинция Дарфур и на петата година от възмущението на по-ангажираната част от човечеството, че международната политическа общност бездейства, а международното правосъдие спи.

Вместо солидарна оценка за страданието на жертвите и загриженост от описаните в обвинителния акт престъпления, прокурорският ход срещу Ал Башир предизвика смесица от паника и гняв. Генералният секретар на ООН Бан Ки-Муун изрази опасения за

съдбата на „сините каски“

в Судан, които според него са изложени на риск заради повдигането на обвинение към президента. Африканският съюз, който участва с ООН в обща мироопазваща мисия на територията на Судан, излезе с декла-

рация за това, че правосъдието не бива да застрашава или да възбужда усилията за постигане на мир.

И двете прояви подменят жертвата на конфликта в Судан – тези жертви не са „сините каски“, а над два милиона души без дом, храна, вода и лекарства. Случаят неудържимо препраща към далечната 1993 и югославските войни. Тогава ООН обяви Сребреница за зона за сигурност не защото в нея се намираха застрашени босненски мюсюлмани, а защото там случайно се бяха озовали няколко представители на ЮНПРОФОР, блокирани от сърбите в опитите си да напуснат района. Само година по-късно, вече в Руанда, идеята за военна намеса на демократичния свят без примесение се определяше като неразумна, с аргумента, че това би изложило на риск местните безпомощни умиротворители. Още година по-късно преброиха жертвите: близо един милион.

И ако е сигурно, че жителите на Сребреница, Руанда и Дарфур са жертви на местните геноцидни режими, то не по-малко е сигурно, че те са жертви и на дългогодишното бездействие на ООН, която с нищо не ги защити. Произведе дузина карикатурни апели за запазването на мира, отчете, че не среща разбиране, и заключи, че следователно апелите трябва да

Омар Хасан Ал Башир

факт, който и занапред няма да бъде подминаван. В редакционен коментар „Ню Йорк Таймс“ посочва: „Съветът за сигурност беше безсъвременно пасивен пред изгорените села, бомбардирани училища и систематичното

изнасилване на жените в Дарфур. Надяваме се, че най-накрая, от срам, ще се види принуден да действа.“ На фона на този рядко употребяван речник по адрес на международната организация, вестникът открито заявява: „ние подкрепяме действията

размах. Ако Ал-Башир наистина е извършил геноцид, то откъде е намерил пари и оръжие, след като е под международно ембарго? Разследванията протичат вече пета година и резултатите не са изненадващи: на първо място го подпомага Китай, а на второ – Русия. Все членове на Съвета за сигурност, който има една удивителна власт: правото да „замразява“ обвинителните актове на Международния наказателен съд, макар че този съд не е орган на ООН. Но така пише в устава.

В теста за адекватност на развития свят съвсем пряко участва и България. А по-точно –

Окръжният съд в Плевен

който през март тази година осъди на дългогодишен затвор ръководителите на оръжейния завод „Бета“ в Червен бряг. След две години разследване и две години процес съдът установи, че то-

втората. За голямата битка с ООН около Судан няма и дума, нито пък за второто в историята обвинение в геноцид, отправено към държавен глава от международен съд. Дотук българската общност излъчва само една група, способна да преодолее културното и географско разстояние до екзотична Африка: завод „Бета“ от Червен бряг. Има и други две, разбира се, но те пък са съвсем извън прожектора: магистратите в Плевен и българският съдия в Хага Екатерина Трендафилова.

Обвинението срещу Ал Башир подлежи на одобрение от съдиите на Първи състав в Международния наказателен съд. Ако Съветът за сигурност не го спре, този съд трябва да издаде и международна

заповед за арест

на обвиняемия. Судан вече заяви, че няма намерение да се подчини-

Държавни глави, обвинени в геноцид или престъпления срещу човечеството:

Слободан Милошевич, президент на Югославия (Международен наказателен трибунал за бивша Югославия)

Сааддам Хюсеин, президент на Ирак (Специален трибунал за Ирак)

Чарлз Тейлър, президент на Либерия (Специален съд за Сиера Леоне)

Менгисту Хайле Мариам, президент на Етиопия (Върховен съд на Етиопия)

Аугусто Пиночет, президент на Чили (съдилища в Чили и Испания)

се пренапишат, като се отделят повече пари за това ново усилие.

Онова, което отличава суданския случай от босненския и руандийския, са само

медиите

Днес те са несравнимо по-отри към политиката на международната организация. БиБиСи пет дни подред публикува в хедлайна си предупредение, че бездействието на Съвета за сигурност е отчетен от медиите

на Международния наказателен съд“. Вестник „Льо Монд“ също напуска обичайната си дистанция от събитието: „ООН трябва да смени културата, с която говори за собствената си сигурност“. През 90-те нямаше нищо подобно.

Зад обвинението, повдигнато срещу президента на Судан, стоят твърде много каузи. Безгрижната политика на ООН може би наистина е най-мощната от тях, но и на другите не липсва

зи завод е изнасял оръжие и муниципии за Судан наред с международното ембарго. Според датите, споменати в присъдата, това е станало в навечерието на геноцида в Дарфур. Ако следващите две инстанции потвърдят това заключение, откритията на следователите от Плевен ще заминат директно за Хага. Такава е логиката на процесите за геноцид – важно е как и откъде са се взели пари, оръжие и логистика, довели до смъртта на толкова хора. А доказателства, успешно преминали през ситото на национални съдилища, са мечтата на един прокурор в международен съд.

България традиционно затваря очи пред новини от африканския континент, забравяйки своето място в историята му. Оръжието за Судан сега е пътувало по същия маршрут, по който през 70-те Политбюро е изпращало оръжие и за геноцида в Етиопия. Тази новина е също съдебна – прозвуча в смъртната присъда на Менгисту Хайле Мариам, произнесена от Върховния съд на Етиопия. Но както плевенското дело, така и етиопското очевидно се смята за твърде маргинални новини. Българският печат изцяло пропусна едната и отдели по два ненапращиви абзаца за

ва на този „политически съд“ (същия речник ползваха Милошевич и Сааддам). В столицата Хартум вече седмица протичат протести на местните граждани, загрижени за съдбата на президента си и възмущени от несправедливите обвинения към него. Този диктатор не е първият, дошъл на власт по законен път. Избран е на избори, подкрепян е от мнозинството. Това е и свойството на геноцидните политики – те не са нелегална акция, скрита от населението. Напротив, възможни са само при масова подкрепа за крайната цел. Този извод е направен през 40-те години в Германия и остава валиден до днес, в първия геноцид на 21-ви век. Всички предходни геноциди крият още една обща черта: победени са само със сила. Судан е първият случай, в който правосъдието излиза на сцената преди силова реакция на международната общност. По тази причина то едва ли може да разчита на успех. Но може да разчита на друго: допълнително задълбочаване на кризата в Судан, въвличане на повече заинтересовани страни, натиск над Съвета за сигурност и последвало военно действие. Тогава може и правосъдието да се окаже възможно. ○